

עין משפט נר מצוה

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

מסורת הש"ס

(א) לעיל דף כג: לקמן דף כד: (ב) לעיל דף י. ע"פ. (ג) ופסוק נד. ופ"ק. (ד) (תפנית ד': ופ"ק). (ה) כפ"ק: טו.

תורה אור השלם

1. אם כפר וישת ע"ליו ונתן פדיו נפשו בכל אִשָּׁר וישת ע"ליו: שמות כא ל
2. אם עבד יגח והשור או אִשָּׁה כסף שלשים שְׁקָלִים יתן לאדוֹנוֹ וְהַשּׁוֹר יִשְׁקָל: שמות כא לב
3. או כן יגח או בת יגח כְּמִשְׁפֵּט הַזֶּה יִעָשֶׂה לוֹ: שמות כא לב

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה הכי קאמר וכו' מפי ע"מ קאמר אלא וכו' ר"ה אלא אש וכו' לא משלם דמים חרף:

מיוסו בן חורין. דלשכתן ביה כופר ע"פ ע"מ: וסיכי דמי כגון דאסו ספדי כו'. דהכא ודאי משלם כופר דכופרל כפרה ולא קנסא דליפטור משום הודאת ע"מ ודיכא דליכא עדים כלל הוא דפטורא מכופר משום גזירת הכתוב דאין השור נסקילה והכא

הרי השור נסקילה בהעדאת העדים דאי נמי חס הוא כר נסקילה הוא הלכך היכא דליכא עדים כלל דאין כר כופר משלם דמים. אלא עבד דלא משכחת ביה קנס ע"פ ע"מ דאי נמי אמו ספדי ואמרי קטל עבד ולא ידעין אי חס אי מועד ואמר מריה מועד הוא דפטור מקנס אע"ג דהשור נסקילה ואפילו חס כדאמרין לקמן כל שחייב מיתה בנן חורין חייב בעבד מיהו מודה בקנס פטור הלכך כי ליכא עדים כלל אפילו דמים לא משלם: אלא לאו דמים. וקמני כל שחייב בנן חורין חייב בעבד וכיון דאמרת בן חורין ע"פ ע"מ משלם דמים אמאי קמני לגבי עבד אינו משלם ע"פ ע"מ: הכי קאמר כל שחייב כו'. הכי פירושא דבריימא דקמני כל לאו במודה מפי ע"מ (ה) קאי אלא בהעדאת עדים כסתם כל בצי לנ"ד והעדאת עדים ליכא מידי דמחייבת בנן חורין דלא מחייב בעבד והכי קאמר כל שחייב בנן חורין ככוונה ע"פ עדים כופר כלומר כל שחייב בנן חורין כופר כגון ככוונה ע"פ עדים חייב נמי בעבד ככוונה ע"פ עדים קנס ע"פ ע"מ דהא השור נסקילה וכל שחייב בנן חורין דמים והכי דמי כגון שלא ככוונה ע"פ עדים חייב נמי בעבד דמים ע"פ ע"מ אע"ג דבנן חורין משלם דמים בעבד פטור כדאמרין הוואל ומלניו חילוק בע"פ ע"מ דאין כופר דנן חורין לקנס דעבד אלא בעדים שלא ככוונה לא אשכחן חומרא כופר דנן חורין דהכא ודאי פטור לנ"ד דמי דמים חייב כו' הדדי נינהו: אי כפי. דשורו שלא ככוונה ע"פ עדים דלימיה נחזרת כופר משלם דמים כיון שיש דמים למיתה אדם במקום שאין כופר וקנס אשור נמי דלימיה נחזרת כופר לשלם דמים שלא ככוונה דהא ישנה נחזרת נוקין ומיהו ככוונה פשיטא לן דפטור דקס ליה דכרעה מיניה: הכי גדי כפוס לו. לגדיש: חייב. אנדי ואנדיש ופטור על העבד

דכרעה לו לנרוח: עבד כפוס לו וגדי סמוך לו. ונשרפו עמו פטור. וקסבר רבא האי פטור אעבד וגדי קאמר אעבד משום דאין תשלומין לעבד אלא במקום קנס כשור המועד ואנדי משום דהיה לו לנרוח אלא משום דקס ליה דכרעה מיניה לא פטר ליה דקסבר אשור משום ממנו ואין כאן חיוב מיתה: קאמר ר"ל. כפ' כיצד (לשיל כד:): כגון שהלוי כפוסו של עבד. דליכא עליה חיוב מיתה ואפילו אנדיש נמי פטר ליה משום דקס ליה דכרעה מיניה: בין דבר שאין ראוי לה. ליחסה ירו וקסברה אנדי: ואילו שהלם משלם שלא ככוונה. דליכא דכרעה מיניה דמים: מה שאין כן כבור. דפטור ביה מיתה אדם דכתיב שור (שמות כג) ולא אדם לא קמני: אלא רבא גופיה. הא דאומיב לעיל אשור שלא ככוונה לאו דפשיטא ליה דלא משלם ובמיתותא מייתי לה אלא בלשון בעיה אייתי לה והכי קאמר ליה רבא לרבה אי הכי דשור שלא ככוונה שאין כופר יש דמים אשור שלא ככוונה מאי: אלא אש דככוונה לא משלם (ו) כופר. חל דאין כופר כגש ועוד דקס ליה דכרעה מיניה: לרבות כופר שלא ככוונה. אע"ג דאין השור נסקילה ופליגא לדרעה: לרבות עבד שלא ככוונה. לקנס: אש כופר כפיס כמקום פטורים. דקברא דלרבווי אחריני אמר לתשלומין ולגופיה לא אצטרך דהיה ליה למכת כופר: אש עבד לא כפיס גבי פטורים. אלא גבי נגיחה אש עבד יגח (שם) ולגופיה אצטרך לחלק בין עבד לבן חורין: לחייב על הקטנים. סקילה: והלא דין הוא. ולא לרין קרא: הוואל וחיוב. מיתה כהאם ההורג את האדם: וחיוב. מיתה שור כהאם: לא חלקם בין נכריים קטנים לגדולים. דכתיב (ויקרא כד) כי יכה כל נפש אדם אפילו קטנים כמשמע: מה אדם כהאם שלא עשה כו'. רוחא קטן כגדול דכתיב (ויקרא כד) ואיש כי יכה איש ולא קטן: חייב כו'. על הנהרגין קטנים כגדולים: שור

אשור ש"א ככוונה. על פי עדים לשלם דמים כיון דשורו שלא ככוונה אע"פ שאין יכול לנל כשום ענין לדי כופר וקנס משלם דמים אש כן כגש נמי משלם דמים אע"פ שאין יכול לנל כשום ענין לדי כופר ולא דוקא אש שלא ככוונה דכ"ש אש ככוונה דאי ככוונה פשיטא ליה ללא משלם דמים הכי דייק מההוא דעבד כפוס לו דפטור דלמא היהא ככוונה ודוקא אליכא דמ"ד אש משום ממנו פריך דהוא דומיא דשור אלא למ"ד אש משום חלו היינו אדם המזיק: וכו'

עדים ואסחידו ביה דקטל ולא ידעו אי חס הוא אי מועד הוא ואמר מריה מועד הוא לא משתלם קנס ע"פ ע"מ ע"פ ע"מ היכא דליכא עדים לא משלם דמים מתיב רב שמואל בר רב יצחק כל שחייב בנן חורין חייב בעבד בין ככופר בין במיתה כופר בעבד מי איכא אלא לאו דמים איכא דאמרי הוא מותיב לה והוא מפרק לה איכא דאמרי אמר ליה רבה הכי קמני כל שחייב בנן חורין ככוונה על פי עדים כופר חייב בעבד קנס וכל שחייב בנן חורין שלא ככוונה ע"פ עדים דמים חייב בעבד שלא ככוונה על פי עדים דמים א"ל רבא אי הכי אשור שלא ככוונה ע"פ עדים נשלם דמים ומנא ליה לרבא דלא משלם אילימא מדרתנן (ה) היה גדי פטור לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפוס לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור האמר ריש לקיש כגון שהצית בגופו של עבד דקס ליה בדכרעה מיניה ואלא מהא דתנא (ו) חומר באש מבור שהאש מועדת לאכול בין דבר הראוי לה בין דבר שאין ראוי לה מה שאין כן כבור ואילו שהאש משלמת שלא ככוונה דמים מה שאין כן כבור לא קמני דלמא (ו) תנא ושייר אלא רבא גופיה אבעויי מבקיא ליה אשור שלא ככוונה מי משלם דמים או לא מי אמרינן גבי שור הוא דבכוונה משלם כופר שלא ככוונה משלם דמים אבל אשור דבכוונה לא משלם כופר שלא ככוונה נמי לא משלם דמים או דלמא כיון דגבי שורו שלא ככוונה אע"ג דליכא כופר משלם דמים גבי אשור נמי אע"ג דבכוונה לא משלם כופר שלא ככוונה מיתה משלם דמים ולא ידעין תיקו: כי אתא רב דימי א"ר יוחנן כופר מה ת"ל יאם כופר "לרבות כופר שלא ככוונה ככופר בכוונה א"ל אביי אלא מעתה עבד נמי מה ת"ל יאם עבד לרבות עבד שלא ככוונה כעבד בכוונה וכו' תימא הכי נמי והאמר ריש לקיש שור שהמית את העבד שלא ככוונה פטור משלשים שקלים א"ל (ג) גברא אנברא קא רמית כי אתא רבין א"ר יוחנן עבד מה תלמוד לומר אם עבד לרבות עבד שלא ככוונה כעבד בכוונה ולריש לקיש נמי נימא מדעבד אם עבד לא דריש כופר אש כופר נמי לא דריש אמרי לא עבד אם עבד לא דריש כופר אם כופר דריש ומאי עבד אם עבד לא עבד כתיב במקום תשלומין כופר אם כופר כתיב במקום תשלומין: וכן בבן או בבת: ת"ר יא בן יגח או בת יגח לחייב על הקטנים כגדולים והלא דין הוא הוואל וחיוב באדם וחיוב שור באדם מה כשחייב אדם באדם לא שנא בין קטנים לגדולים אף כשחייב שור באדם לא תחלוק בו בין קטנים לגדולים ועוד קל וחומר הוא ומה אדם באדם שלא עשה בו קטנים כגדולים חייב בו על הקטנים כגדולים

דכרעה לו לנרוח: עבד כפוס לו וגדי סמוך לו. ונשרפו עמו פטור. וקסבר רבא האי פטור אעבד וגדי קאמר אעבד משום דאין תשלומין לעבד אלא במקום קנס כשור המועד ואנדי משום דהיה לו לנרוח אלא משום דקס ליה דכרעה מיניה לא פטר ליה דקסבר אשור משום ממנו ואין כאן חיוב מיתה: קאמר ר"ל. כפ' כיצד (לשיל כד:): כגון שהלוי כפוסו של עבד. דליכא עליה חיוב מיתה ואפילו אנדיש נמי פטר ליה משום דקס ליה דכרעה מיניה: בין דבר שאין ראוי לה. ליחסה ירו וקסברה אנדי: ואילו שהלם משלם שלא ככוונה. דליכא דכרעה מיניה דמים: מה שאין כן כבור. דפטור ביה מיתה אדם דכתיב שור (שמות כג) ולא אדם לא קמני: אלא רבא גופיה. הא דאומיב לעיל אשור שלא ככוונה לאו דפשיטא ליה דלא משלם ובמיתותא מייתי לה אלא בלשון בעיה אייתי לה והכי קאמר ליה רבא לרבה אי הכי דשור שלא ככוונה שאין כופר יש דמים אשור שלא ככוונה מאי: אלא אש דככוונה לא משלם (ו) כופר. חל דאין כופר כגש ועוד דקס ליה דכרעה מיניה: לרבות כופר שלא ככוונה. אע"ג דאין השור נסקילה ופליגא לדרעה: לרבות עבד שלא ככוונה. לקנס: אש כופר כפיס כמקום פטורים. דקברא דלרבווי אחריני אמר לתשלומין ולגופיה לא אצטרך דהיה ליה למכת כופר: אש עבד לא כפיס גבי פטורים. אלא גבי נגיחה אש עבד יגח (שם) ולגופיה אצטרך לחלק בין עבד לבן חורין: לחייב על הקטנים. סקילה: והלא דין הוא. ולא לרין קרא: הוואל וחיוב. מיתה כהאם ההורג את האדם: וחיוב. מיתה שור כהאם: לא חלקם בין נכריים קטנים לגדולים. דכתיב (ויקרא כד) כי יכה כל נפש אדם אפילו קטנים כמשמע: מה אדם כהאם שלא עשה כו'. רוחא קטן כגדול דכתיב (ויקרא כד) ואיש כי יכה איש ולא קטן: חייב כו'. על הנהרגין קטנים כגדולים: שור

